

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÁSATÁSAI ÉS LELETMENTÉSEI 1980–1982

L. WOLF MÁRIA—SIMÁN KATALIN

Abaújalpár—Aranyos völgy (encsi járás)

Erdőbénye és Abaújalpár között az országút Nagy-Murga alatti szakaszának ÉK-i oldalán a 176,6 m-es magassági pont környékén, az Aranyos patak íve által határolt enyhe lejtésű tisztáson a vízmosás oldalában neolitikus települési nyomok vannak. A 80–100 cm mélységben levő két helyen is észlelt égetett paticsréteg valószínűleg házat jelez. A tisztástól É-ra eső dombtetőn a szántásban szórványosan atipikus őskori cserepek, kovaszilánkok és néhány apróbb obszidián-rög volt. A dombtól ÉNy-ra levő szántó K-i felén igen sok különböző méretű obszidián gumó és néhány kovaszilánk volt. A lelőhelyet Lázár István mutatta meg.

*Bácskay Erzsébet, T. Bíró Katalin,
Kalicz Nándor, Losits Ferenc*

Abaújszántó (szerencsi járás)

Abaújszántótól D-re, a Tállyáról jövő országút mellett, azon a részen, ahol az országút és a vasút közötti terület a legkeskenyebb, a szántásban kb. 50 × 50 m-es területen neolitikus cserepeket és obszidiánpengék töredékeit találtuk.

Losits Ferenc

Abaújvár—Vár (encsi járás)

Az ispánsági vár belső területén 1976–1981. években folyt a középkori esperesi templom és a körülötte fekvő Árpád-kori temető feltárása. 1981-ben döntés született a XI. századi templomrom visszatemetéséről és a temető feltárásának befejezéséről. Elvégeztük a templomrom teljes felmérését, alaprajzot és metszetrájzot készítettünk a falmaradványokról. A XXXIII. szelvényben még feltártuk a legelső sírréteget (777–786. sír). Ezek többsége bolygatott, melléklet nélküli temetkezés volt. A XL–XLIII. szelvényben csak a sírok szintjéig mélyítettünk 1979-ben, a leomlott templomfal törmelékéretegét tártuk fel. 1980-ban szünetelt a kutatás a vár területén. Idő és pénz hiányában ezekben a szelvényekben már nem kezdtük meg a sírok feltárását. A templom és a temető területén nyitott összes szelvényt visszatemetettük. A VI. ötéves terv folyamán a vár belsejében levő település szondázása lesz feladatunk.

A leletanyag a miskolci Herman Ottó Múzeum gyűjteményébe került. Az ásatáson Mesterházy Károly régész, Tárnoki Judit régészhallgató és Király József rajzoló vett részt.

Gádor Judit

Aggtelek—Baradla barlang (edelényi járás)

1981. júliusában Majoros Zsuzsa jelentette, hogy a Baradla barlangban embercsontok kerültek elő. A barlangban megtaláltuk egy ember felkarcsontjait és tibia töredékeit egy patak partjára kitéve. Az eredeti lelőhelyet nem lehetett megállapítani. Ugyanakkor a Retek-ágban nagy mennyiségű neolitikus cserepet gyűjtöttünk.

(Ltsz: 81.12.1–15.)

Simán Katalin

Alsóvadász—Várdomb (encsi járás)

Ellenőrző szemlét tartottunk a középső bronzkori földvárban, amelyben 1979-ben folyt ásatás. A szemle során megállapítottuk, hogy a szelvény mellett bolygatták a földvárat, mely a legfelső réteget érintette. A kidobált cserepeket összegyűjtöttük. Ezeknek nagy része egy szétrombolt tűzhely darabja volt.

Lovász Emese—L. Wolf Mária—

Simán Katalin—S. Koós Judit

Bódvarákó—Esztramos—Szentandrás barlang

(edelényi járás)

1981. tavaszán érkezett az első hír a Herman Ottó Múzeumba, hogy az Esztramos egyik barlangjában cserepek kerültek elő. Mivel a bányaművelés veszélyeztette a területet még az év augusztusában megkezdjük a leletmentést. Ennek folyamán a kutatóárkokból egy vaskori zabla és néhány cseréptöredék került elő.

1982. július—augusztus hónapban komplex kutatással folytattuk a leletmentést. Két méter széles, mintegy 20 méter hosszú árokkal a barlangot teljes hosszúságában felnyitottuk. A kitöltésből újkőkori, bronzkori, kora vaskori cserepek kerültek elő, valamint egy bronzkori kés. A rendelkezésünkre álló idő alatt szinte csak a holocén rétegsort tudtuk feltárni. Az ásatással egyidejűleg mérésekre, geomorfológiai megfigyelésekre is sor került. A táborát az OKTH Észak-Magyarországi Felügyelőségének egyetértésében a B.-A.-Z. megyei Természetvédelmi Egyesülettel közösen rendeztük.

Simán Katalin

Boldogkőváralja—Szentiván (encsi járás)

A Szentivántető és a falu között elterülő domboldal alján egy kb. 400 × 200 méteres lelőhelyet találtunk terepbejárás során, amelyből gazdag Árpád-kori és késő középkori leletanyag került elő. A lelőhelyet Szentiván elpusztult középkori faluval azonosítottuk. (Ltsz: 82.16.1—118.)

L. Wolf Mária—Simán Katalin

Csobaj (szerencsi járás)

Megyesi János csobaji lakos jelentette, hogy özv. Poczkodi Albertné kertjében edények kerültek elő. A lelőhely a lakóház fölötti zárt kertben, a Takta egyik ága által körülvevett homokdombon van. A leleteket Lovász Emese hozta be a múzeumba. A leletmentéskor megállapítottuk, hogy a leletek egy hamvasztásos sírból kerültek elő. A melléletek között figyelemre méltó egy korongolt edény, melynek két, perem fölé magasodó, díszített füle kosfejben végződik, valamint egy kis füles bögre, melynek válla ugyancsak díszített. A hamvak között bronz karperec töredéket és vasfibulák maradványait találtuk. Előkerült egy teljes sertécsontváz is, mellette egy ívelt hátú vaskést találtunk. A melléletek alapján a sírt LT C első felébe sorolhatjuk. (Gyarapodási napló sz.: 326/81).

B. Hellebrandt Magdolna

Dövény (ózdai járás)

1980. novemberében Dövény község tanácselnöke Sliz József bejelentést tett a múzeumnak, hogy a volt református iskola udvarán vízvezeték árkának ásása közben csontváz került elő. A helyszíni szemle során a csontváz közeléből egy vastag falú, fehér talpas edény töredéke került elő.

Lovász Emese

Edelény—Ludmilla dűlő (jvv)

1982. augusztusában Barta Istvánné edelényi gyógyszerész a lelőhelyről ép edényeket és cseréptöredékeket hozott be a múzeumba.

A helyszíni szemle során megállapítottuk, hogy a lelőhelyen, amely a Damak felé vezető országút mentén van, nagy kiterjedésű, középső bronzkori erődített település található. Erre utal a területen előkerült nagy mennyiségű kerámiatöredék (1. kép). A területen már 1973-ban végeztek helyszíni szemlét a múzeum munkatársai.

L. Wolf Mária—S. Koós Judit

1. kép. Az Edelény–Ludmilla-dűlőben előkerült középső bronzkori leletek (foto: Valent Ede)

Erdőbénye–Mogyorós (szerencsi járás)

Erdőbénye–Mogyorós ÉNy-i oldalán, a 236. ponttól É-ra, az úttól kb. 500 m-re ÉK-re telepnymok, sok kova- és obszidián-szilánk és penge, paticsok, őrlőkő és neolit kerámia került elő a szőlőben és a vízmosásból. A lelőhelytől D-re, lefelé a domboldalon a felszínen kova- és obszidián-szilánkok és nyers obszidián-rögök voltak. A lelőhelyet Lázár István mutatta meg.

Bácskay Erzsébet–T. Bíró Katalin–Losits Ferenc

Erdőbénye–Sötétes (szerencsi járás)

1980. augusztusában Éles Gyula erdőbényei lakos kalauzolása mellett megtekintettük a lelőhelyet. A községtől délre másfél kilométerre egy természetes völgy határolta domb oldalában, szántásban 6–800 méter hosszán a bükki kultúra leletei kerültek elő. A cserepek mellett igen sok a kőeszköz. (Ltsz: 81.13.1–20.)

Simán Katalin

Felsővadász—Várdomb (encsi járás)

1981. áprilisában terepbejárást végeztünk a területen, melynek során őskori cserepeket, őrlőköveket, kőbaltát gyűjtöttünk. (Ltsz: 81.11.1—41.) A lelőhelyet veszélyezteteti a domboldalban folyó homokbányászás, ezért 1982. augusztusában leletmentő ásatást folytattunk a Várdombon.

Az ásatás során a mélyszántás által erősen bolygatott felső rétegben elpusztult középső bronzkori település nyomaira bukkantunk, tűzhelyet, agyagpadló maradványait találtuk meg, nagy mennyiségű, jellegzetes kerámiával együtt.

Alatta a bükki kultúra gazdag emlékanyagát tártuk fel. Hulladékkal telt agyagkitermelő gödröt és egyéb települési objektumok részleteit figyelhettük meg.

S. Koós Judit

Fóny—Csonkás tanya (encsi járás)

A Mogyoróska—Regéc útelágazásánál levő Csonkás tanya mellett egy dűlőút indul É felé. Ennek környékén kvarcit szilánkokat és magköveket gyűjtöttünk. A lelőhelyre Kormos Sándor (Hejce, Rákóczi u. 1.) hívta fel a figyelmünket.

T. Dobosi Viola—Losits Ferenc

Füzér (sátoraljaújhelyi járás)

1981. nyarán értesítették a múzeumot, hogy Füzér határában nagy mennyiségű obszián-eszközt találtak. 1981. októberében terepbejárást végeztünk a területen, amely a Füzérről Füzérkomlóra vezető út jobb oldalán, az út és a patak között fekszik. Elszórtan nyersanyagtörmeléket, szilánkokat találtunk. A lelőhely kora bizonytalan.

L. Wolf Mária—Simán Katalin

Gibárt—Túza (encsi járás)

1981. októberében terepbejárást végeztünk Gibárt határában, a Túza dűlőben, a Hernád bal partján. Kb. 150 × 20 méteres területen őskori, Árpád-kori és késő középkori leleteket és településnyomokat találtunk. Az Árpád-kori és késő középkori leletek minden bizonnyal az elpusztult Túza falu maradványai.

L. Wolf Mária—Simán Katalin

Göncruszka–Állattenyésztfő telep (encsi járás)

A falutól D-re, a Vilmány patak bal partján, közvetlenül az állattenyésztfő telep melletti szántásban kb. 200 m hosszan, 20–30 m szélességben császárkori barbár és késő középkori cserepeket találtunk.

Losits Ferenc

Göncruszka–Vilmány patak (encsi járás)

A patak bal partján, az állattenyésztfő teleptől D-re 600–700 m-re, a patak DNY-i irányú kanyarulatánál, a szántásban 80–100 m hosszan, 10–20 m szélességben elszórtan késő középkori cserepek voltak.

Losits Ferenc

Hangács–Simonvölgy tanya (edelényi járás)

1982. áprilisában a területen a középkori Simonlaka falu lokalizálását végeztük. A lelőhely kb. 50 × 50 méteres, kevés de egységes Árpád-kori leletanyag került elő belőle.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Háromhuta (sátoraljaújhelyi járás)

1981. októberében terepbejárást végeztünk Regéc és Óhuta között. Óhutától kb. 2,5 km-re a Regécre vezető út jobb oldalán a Cserkő és a Hutai patak találkozásánál vízmosásban mezolit v. neolitikus kőszközöket gyűjtöttünk.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Hejce–Pusztamogyorós (encsi járás)

A lelőhely a falutól DK-re fekszik, a Gergely hegy lábánál. Jelenleg a felszín sűrű gyepvel benőtt, de több, 30–50 cm mély vízmosás szabdalja a területet. A vízmosások oldalában (kb. 100 × 100 m területen) kova- és obszidián töredékeket és szilánkokat, pengetőredékeket, paticsrögöket, valamint durva őskori (neolitikus?) cserepeket találtam. A leletek az elnyúló plató felső harmadában, a meredekebb részen voltak. A lelőhelyre, amelyet Mihalik József már a múlt század végén ismertetett (AÉ 1898, 38–44), Kormos Sándor hívta fel a figyelmemet.

Losits Ferenc

Hejce–Püspöktábla (encsi járás)

Hejcéből Ny-ra, a bekötőút 32/48 és 33/48 számú villanyoszlopainak magasságában, a Szerencs patak D-i oldalán a szántásban több sötét, feketés foltot figyeltem meg, melyek egy-két barázdában 1–1,5 m hosszan látszottak, és durva cserepek, kova-pattintékok voltak körülötte. A pataktól 30–50 m távolságban, 25–30 m átmérőjű körben 5–6 ilyen foltot figyeltem meg. A cserepek között vékony falú, bükki díszítésűek, perem alatt átfűrt házikerámia-töredékek és vonaldíszes cserepek voltak. A szántás néhány gödör felső rétegét sértette csak meg. A szántásban kova- és obszidián-szilánkok, őrlőkő- és csiszolókö-töredékek, paticsdarabok is voltak.

Losits Ferenc

Hejce–Szénhelypuszta (encsi járás)

Hejcéből K-re, a fehérekúti réten áll egy erdészház. A rétről D felé indul el egy dűlőút, amely 200 m emelkedő után egy rétre ér, amelyet Szénhelypusztának neveznek. A réten átvezető dűlőúton néhány obszidián-szilánkot és paticsdarabot találtam. A lelőhelyet megmutató Kormos Sándor elmondta, hogy 1980 nyarán egy tűzhely foltja is látszott az úton, de azóta ezt a részt a dózerral elegyengették. Kormos Sándor a lelőhelyről paticsdarabokat, obszidiánpengék töredékeit, valamint neolitikus (köztük két jellegzetes bükki) cserepeket gyűjtött. A lelőhelyről a Herman Ottó Múzeumban Tóth Lajos gyűjtéséből is vannak leletek.

Losits Ferenc

2. kép. A hejőpapi éremlelet (foto: Valent Ede)

Hejőpapi (mezőcsáti járás)

1982. szeptemberében Kuli Sámuel (Mezőcsát, Pozsonyi u. 27.) 164 db XII–XIII. századi friesachi denárt hozott be a múzeumba. A leletegyüttest Hejőpapiban a Kossuth u. 38. számú telken (Virág Lajos telke) kb. 120 cm mélységben találták, cserépedény, bőr- vagy textilnyom nem került elő a közeléből. A helyszínen talált további érmekkel együtt a teljes leletegyüttes 195 darabra nőtt (2. kép). (Gyarapodási napló sz.: 224/82.)

L. Wolf Mária–S. Koós Judit

Hidasnémeti–Borház dűlő (encsi járás)

1982. áprilisában a Hidasnémetitől keletre fekvő ún. Borház dűlőben egy kb. 40 × 20 méteres kis dombon viszonylag nagy mennyiségű felső paleolitikus kőeszközt találtunk. A szántásban a lelőhely környékén más településre utaló nyom, cserép nem volt. (Ltsz: 82.10.1–53.)

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Homrogd–Alsópocsaj (encsi járás)

1981. áprilisában Homrogd határában az Alsópocsaj nevű dűlőben kis területen szórványosan Árpád-kori cserépdarabokat találtunk. A dűlő neve egy középkorban elpusztult falu nevét őrizte meg. (Ltsz: 81.6.1–21.)

L. Wolf Mária

Homrogd–Felsőpocsaj (encsi járás)

1981. áprilisában Homrogd határában a Felsőpocsaj dűlőben terepbejárás során egy nagy kiterjedésű, kb. 700 m hosszan elterülő bronzkori és császárkori lelőhelyet találtunk.

L. Wolf Mária

Homrogd–Dicháza (encsi járás)

1981. áprilisában Homrogd határában, a mai Dicháza pusztája közelében egy kb. 100 × 50 méteres kiterjedésű Árpád-kori és késő középkori lelőhelyet találtunk, amely a középkori Didic faluval azonosítható. (Ltsz: 81.17.1–102.)

L. Wolf Mária

Igrici–Szalontai tanya (mezőcsáti járás)

1981. októberében Tóth István iskolaigazgató bejelentésére Igricibe utaztunk. A Szalontai tanyán alkalmi sóderbányászás közben egy bronzkori urnasírt találtak. A lelőhelyet megvizsgáltuk, és megállapítottuk, hogy az alkalmi sódergödörök feltehetően egy nagyobb kiterjedésű középső bronzkori urnatemetőt bolygattak meg. (Ltsz: 81.18.1–3.)

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Kács (mezőkövesdi járás)

1982. szeptemberében Kács határában terepbejárást végeztünk. Az LKM-üdülő fölötti magas terasz nyugati peremén erodált domboldal alján kőpengéket találtunk néhány nyersanyagmaradékkal együtt. A leletanyag kora nem meghatározható.

Simán Katalin

Kisgyőr–Búbtető (miskolci járás)

1981. májusában Juhász Zoltán tanuló (Kisgyőr, Akác u. 14.) egy edényt hozott be a múzeumba.

A kiszállás alkalmával a helyszínen a bejelentő egy csaknem teljesen ép szkíta bronz-tükröt és nagy mennyiségű kerámiát adott át a múzeum munkatársainak. A lelőhely Kisgyőr községtől északra az ún. Búbtető gerincén található, amelyet murvabányászat során megbolygattak. A bányászt leállítottuk.

1982. júniusában végeztük el a területen a leletmentő ásást. Ennek során nyolc szelvényben szórványos, jellegtelen őskori kerámia került elő. Az erózió által erősen lepusztított területen telepjelenség nem mutatkozott.

Az ásással egyidőben a Búbtető alatt szórványleletként előkerült egy középső paleolitikumból származó levélkaparó.

A környéken végzett terepbejáráás eredményeképpen a közeli kertekben igen nagy mennyiségű neolitikus kerámia került elő.

S. Koós Judit–Simán Katalin

Litka–Lyubatanya (encsi járás)

1981. októberében terepbejárást végeztünk Litka határában, a falutól északkeletre kb. 800 méter hosszú, 150 méter széles területen elszórtan őskori és középkori leleteket találtunk.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Mezőcsát–Kossuth u. (mezőcsáti járás)

1981. júliusában bejelentés érkezett a múzeumba dr. Táboros Sándortól, hogy Mezőcsátan a Kossuth u. 18. számú ház előtt vízakna ásása közben emberi csontokat és részben ép, részben töredékes edényeket találtak. A helyszínen megállapítottuk, hogy a sír kb. 150 cm mélységben feküdt, tájolása ÉK-DNy-i volt. A mellékletek alapján a sírt a bronzkor füzesabonyi kultúrájába sorolhatjuk. (Ltsz: 81.9.1–2., 82.13.1.)

L. Wolf Mária

Mezőnyárad–Kossuth u. (mezőkövesdi járás)

1982. szeptemberében Tóth János (Mezőnyárad, Kossuth u. 27/a) bejelentette a múzeumnak, hogy kertjében ásás közben hamus, égett gödörben több ép edényt talált. Az azonnali leletmentés során egy kör alakú fazekas kemencét tártunk fel, melyből több XIII–XIV. századi edény és vastárgy került elő.

L. Wolf Mária

Mezőzombor–Vasúti delta (szerencsi járás)

1980. szeptemberében bejelentés érkezett a Herman Ottó Múzeumba, hogy Mezőzombor és Tarcál között vasúti sín fektetése közben cserepek kerültek elő. A leletmentést még az év szeptember–októberében elvégeztük. Az ún. vasúti deltától keletre mintegy 300 méterre nagy kiterjedésű (500 méter hosszú) péceli (Vissi csoport) telep maradványait tártuk fel. A péceli lakógödörök és hulladékgyödörök fölötti szintben császárkori (III. sz. első fele) objektum került elő. A lelőhely a leletmentés helyétől délre a domboldalban továbbhúzódik kb. 100 méter szélességben. (Ltsz: 81.10.1–352.)

Simán Katalin–Varga Béla

Miskolc–Bükkszentlászló–Lyukas kecske barlang

1982. szeptemberében Bükkszentlászló mellett levő Lyukas kecske II. barlangjában bontás közben az előtérből 40 cm mélységből, késő bronzkori vagy vaskori cserepek kerültek elő.

Simán Katalin

Miskolc–Lengyelszó

1982. szeptemberében Kókai István bejelentése alapján tekintettük meg a lelőhelyet, ahol nagyarányú földkitermelő munka folyik. A terület nyugati oldalán (Lengyelszó I. sz. lh.) nagyméretű házak (?) körvonalai bontakoztak ki a talajban, mellettük nagy

mennyiségű császárkori leletanyagot gyűjtöttünk. A terület északi és északkeleti részén (Lengyelszó III. lh.) szórványos paleolitikus eszközöket találtunk. A Lengyelszó II. sz. lelőhelyen ostracoda maradványokat gyűjtöttünk.

S. Koós Judit–Simán Katalin

Monaj–Kendi tanya (encsi járás)

1981. áprilisában Monaj határában végeztünk terepbejárást. A mai Kendi tanya közelében a Selyebre vezető dűlő bal oldalán kb. 50 × 100 méteres területen Árpád-kori és késő középkori lelőhelyet találtunk, amelyet a középkori Keddi faluval azonosíthatunk. (Ltsz: 81.21.1–100.) A patak túloldalán, a Kendi tanyától kb. 100 méterre keletre másik, neolitikus lelőhelyet találtunk kb. 150 × 70 méteres területen.

L. Wolf Mária

Novajdrány–Sárvár (encsi járás)

1982. márciusában terepbejárást végeztünk a területen. Szórványos középkori leletanyag került elő.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Ózd–Csivakó (jyv)

1981. júniusában Dobosy László (Ózd, Bartók B. u. 30.) bejelentette, hogy a területen fásítás közben cseréptöredékeket talált. A helyszíni szemle során megállapítottuk, hogy ezek késő rézkoriak. A lelőhelyünk közelében van az Ózd-Stadion néven ismert rézkori lelőhely is.

L. Wolf Mária–S. Koós Judit

Ózd–Előd vezér u. (jyv)

1981. júniusában Dobosy László (Ózd, Bartók B. u. 30.) bejelentette, hogy kerti munkák alkalmával cserépdarabokat találtak. A helyszíni szemle során megállapítottuk, hogy a cseréptöredékek Árpád-koriak. (Ltsz: 81.16.1–6.)

L. Wolf Mária–S. Koós Judit

Regéc–Barátláz (encsi járás)

A lelőhely Regéctől K-re, ahol a Háromhutára vezető műút éles kanyart véve DK felé fordul, az út melletti patakot ÉK-ről szegélyező lankás domboldalon van. Kb. 100 m

hosszan felső-paleolitikus durva kőszközöket, kvarcit-nyersanyagot találtunk. A lelőhelyet Kormos Sándor tanár mutatta meg.

T. Dobosi Viola–Losits Ferenc

Regéc–Békáskút (encsi járás)

A lelőhely a Nagy-Szárkő K-i oldalának lábánál eredő Békáskút nevű forrás alatt levő tisztáson van. A patak Ny-i oldalán elterülő tisztáson paticsföredékeket, több őrlőkövet, kova- és obszidiánpengék töredékeit, csiszolt kőbalta töredékét, obszidián és kvarcit nyersanyagot találtam. A lelőhelyet megmutató Kormos Sándor gyűjteményében ütőkövek és dörzsölőkövek, valamint neolitikum cserepek is vannak a lelőhelyről.

Losits Ferenc

Regéc–Nyugati kertalja (encsi járás)

A falutól Ny-ra, a kertek végében levő domboldalon annak D-i lejtőjén egy jellegtelenszerű őskori cserepet és kvarcit szilánkokat gyűjtöttünk. Kormos Sándor, aki a lelőhelyet megmutatta, csiszolt kőbaltát is gyűjtött a területen.

T. Dobosi Viola–Losits Ferenc

Regéc–Puskás patak (encsi járás)

A lelőhely a Békáskúttól D-re 200–300 m-re, a patak Ny-i első teraszán található. Kb. 15–50 m-es területen felső-paleolitikus durva kőszközöket, obszidián szilánkokat, kvarcit nyersanyagot találtunk. A lelőhelyre Kormos Sándor hívta fel a figyelmünket.

T. Dobosi Viola–Losits Ferenc

Sajólad–Kemej (miskolci járás)

1982. tavaszán Sajólad határában Kemej elpusztult középkori település lokalizálását végeztük, melynek során kb. 500 × 200 méteres területen nagy mennyiségű Árpád-kori és késő középkori leletanyagot találtunk.

1982. őszén bejelentés érkezett a Nagymiskolci Állami Gazdaság Gyömrőpusztai Telepéről, hogy területükön szántás közben sok cserép, csont és paticsdarab került elő. A helyszíni szemle során megállapítottuk, hogy ez a terület azonos az általunk tavasszal megtalált Kemej nevű középkori faluval.

A fentiek alapján rövid leletmentő-hitelesítő ásatást végeztünk a területen. Ennek során egy Árpád-kori szemétködröt és egy nagyméretű kétosztatú objektumot tártunk fel. Ez utóbbiban gazdag Árpád-kori leletanyag és belső berendezésre utaló nyomok kerültek elő.

L. Wolf Mária

Sajópetri (miskolci járás)

1982. tavaszán Dr. Szepesi József (Miskolc, Mikes K. u. 34.) bejelentést tett, hogy Kistokaj és Sajópetri között egy alkalmi homokbányában cserépdarabokat talált, amelyek közül be is hozott egy XIII. századi töredéket. A helyszíni szemle során megállapítottuk, hogy az alkalmi homokbányának használt kis dombon valaha egy Árpád-kori település volt. A homokbánya metszetében a mai felszíntől kb. 60–70 cm mélyen házak nyomait lehetett megfigyelni.

Gádor Judit–L. Wolf Mária

Sajószentpéter–Nagykorcsolás (miskolci járás)

1981. őszén Wolf Mária és Tóth Péter terepbejárást folytatott a Nagykorcsolás nevű hegyen. A magassági pont közvetlen közelében, kiskertekben számos kőeszközt és hulladékanyagot gyűjtöttek. (Ltsz: 82.8.1–55.)

1982. júliusában ásatást folytattunk a magassági ponttól délre. Az ásatások során viszonylag kis mennyiségű anyagot találtunk a felszíntől átlag 40 cm mélységben anélkül, hogy az eredeti réteget megtaláltuk volna. A leletanyag nagyrészt a középső paleolitikumba tartozik.

Simán Katalin

Sály–Lator (mezőkövesdi járás)

A Lator-hegyen 1980–81–82. években a honfoglalás kori Őrsúr-nemzetség központjaként épült, nagyméretű, égetett sáncos földvár északkeleti részén végeztünk sáncátvágást. Az eddig feltárt kb. 3 m mélységig 12 szintben bontottuk ki, rajzoltuk, fotóztuk a sánc szerkezetét alkotó famaradványokat. A vizsgált szakaszon kb. 12 méterre becsüljük az épített faszerkezet szélességét (3. kép). A szakaszosan felrakott gerendaszerkezet és a közé döngölt föld sűrűsége, keménysége következtében az átégés nem egységes. Erősebben és kevésbé átégett rétegek váltják egymást. A vörösebbre égett felső rétegben lazább elrendezésű rekeszes faszerkezetet figyelhettünk meg. Ezalatt elszenesedett, hamus, kormos réteg húzódik, amelyben az egymást keresztező gerendák sűrű rácsot alkotnak. Lejebb erősen döngölt, kemény rétegben a barna, korhadt állapotban meglévő, sűrűn egymás fölé helyezett gerendák falat képezve alkotnak rekeszeket. Találtunk függőleges cölöplyukakat is. Az egymást keresztező vízszintes gerendákat és a függőleges cölöpöket egymáshoz csapolták. Mind a vízszintes, mind a függőleges gerendák körül agyagtapasztás nyoma figyelhető meg. A sánc külső szélén két sorban, a belső oldalon három sorban találtunk függőleges cölöpsorokat. A sánc külső oldalán köveket helyeztek a gerendák közé, amelyek részben erősítették a szerkezetet, de egyúttal a levegőjárását is biztosították. A sánc építési korát a rekeszek közötti földből előkerült X. századi kerámiatöredékek bizonyítják. A faszerkezetet kitöltő földben nagy mennyiségű őskori lelet volt, amelyet a várhegyen levő őskori telep földjéből hordtak fel. A hegy rézsús oldalában kiképzett teraszokon kora vaskori településnyomok mutatkoztak kutatóárkainkban.

3. kép. Sály–Lator, sáncátvágás (foto: Gádor Judit)

A keleti oldalon a vörös sánctól lejjebb húzódó két alsó erősítésvonal – keskeny V alakú árkok és a külső oldalukon felhalmozott sáncok – ezt az őskori településrendszert védte. A vár belső területén kisebb kutatóárkokban szintén kerültek elő X. századi leletek.

A *Rózsavár utcában* és a *Délő* területén 1980-ban vízvezeték fektetésekor két középkori kőépület és a már korábban is kutatott középkori temető és falusi jellegű település részleteit tártuk fel. 1982-ben Holl Imre (MTA Régészeti Intézet) és Parádi Nándor (MNM) ezeknek a kőépületeknek a hitelesítő ásását végezte el, valamint a *Lator-hegyen* levő középkori lakótorony alapfalainak maradványát tárta fel.

4. kép. Középkori kőépület, Sály (foto: Gádor Judit)

A *Rózsavár u. 60. sz.* telken Mesterházy Károly (MNM) a középkori település kutatását folytatta. Három Árpád-kori kökemencés, földbe mélyített házat és két tűzhely-maradványt tárt fel (4. kép).

Gádor Judit

Selyeb–Bodó (encsi járás)

1982. áprilisában Bodófölde elpusztult középkori falu lokalizálását végeztük a területen, melynek során nagy kiterjedésű kb. 80 × 150 méteres vegyes őskori és Árpád-kori lelőhelyet találtunk.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Szendrő–Gacsal (edelényi járás)

1980. őszén Szendrő és Szalonna között a Gacsal nevű dűlőben szántás közben nagy mennyiségű embercsont, cserép és habarcsos kődarabok kerültek elő. A helyszíni szemlén Lovász Emese megállapította, hogy a területen egy középkori temető terület, amelynek legfelső rétegét a szántás megbolygatta. A felszínre került nagy mennyiségű habarcsos maradványból kőépületre (templom?) lehetett következtetni.

Leletmentő-hitelesítő ásatást folytattunk 1981. nyarán, amelyet 1982-ben is folytattunk. Az ásatás során előkerült egy félköríves szentélyzáródású, nyugati tornyos templom maradványa. A templom körüli temetőnek idáig 37 sírját tártuk fel, tájolásuk általában K–Ny-i, mellékleteik a következők voltak: S-végű és sima hajkarikák, bronz-, csont övveretek, vaskések, vascsatok, egy sírban pedig (30. sír) textilmaradványok. A sírok nagy részénél koporsónyomokat és több vasszőget is találtunk.

A templomtól kb. 30 méterre északra egy település nyomait is felfedeztük, több tűzhelyet, kőpakolásos kemencét és egy nagyméretű kétosztatú objektumot is. A településen gazdag Árpád-kori kerámiaanyag került elő.

Az ásatás során 10 db középkori pénzt is találtunk, amelyek közül a legkorábbi (Szt. László pénze) a településen, egy kőpakolásos tűzhely előteréből, a legkésőbbi (I. Ferdinánd-kori) a templom közeléből került elő.

L. Wolf Mária

Tizsakarád–Inasa (sátoraljaújhelyi járás)

A lelőhely 1958 óta szerepel a HOM adattárában. Kalicz Nándor járt itt ebben az évben és – elmondás alapján – a lelőhelyet honfoglalás, illetve kora Árpád-korinak határozta meg.

1975-ben jelentették be újra ugyanezt a területet. Ekkor Hellebrandt Magdolna járt a helyszínen és megállapította, hogy a lelőhely nem veszélyeztetett. 1978-ban a bejelentő, Koncz György helybéli lakos magánszorgalomból 5 sírt kiásott, és ezek leleteit behozta a múzeumba (korongolt szürke pohár, két darab vaslándzsa).

1981. júliusában leletmentő ásatást végeztünk a területen. Az ásatás során feltártunk 19, minden valószínűség szerint gepida sírt. A D–É irányítású vázak 40–60 cm mélységben feküdtek, nyújtott helyzetben. Sírfoltot, koporsó nyomát nem figyeltük meg. 8 edényt találtunk, minden esetben egy edényt helyeztek a halott lábfeje elé. A férfi sírok mellékletei: vaslándzsák, vaskések, vas- és bronzfibulák, púpos hátú csontfésűk, tűzkész-ség (csiholóvas és kovakövek), bronz- és vascsatok, római pénzek (két db Commodus, ill. Faustina, ezüst), négyszögletes ezüst medalion. A női sírok leletei: borostyán-, üveg- és pasztagyöngyök, díszített végű bronz karperec, ezüst és bronzfibulák, bronz- és vascsatok. Egy félkorongos fejű, ezüstbádoggal fibula szórványként került elő.

Az ásatás területéről nagy mennyiségű császárkori cseréptöredék is származik.

Feltártunk továbbá egy Árpád-kori, kőszájú kemencével ellátott házat, a ház területéről számos cseréptöredék, köztük egy fenékbélyeges (ezt egy cölöplyukra helyezve találtuk meg) és sok állatcsont származik.

Egy második, szintén kőtűzhelyes ház felét bontottuk csak ki. 1982. július 8. és szeptembere között tovább folytattuk a lelőhely feltárását. Ez idő alatt újabb 25 sír került elő hasonló leletekkel, mint az előző évben. Az idén is nyolc darab edény került elő, hasonló helyzetben mint tavaly. A férfisírokból: lándzsák, vaskések, vasfibulák, vas- és bronzcsatok, római pénzek egy vas pajzsdudor, vastöredékek. Női sírokból: bronz- és vasfibulák, borostyán-, üveg- és pasztagyöngyök, kalcedon és hegyikristály valamint borostyángyöngyökből álló bokadíszek.

A 37 darab szelvényből hatalmas mennyiségű császárkori kerámia került elő, elszór-tan, ill. 4 szemétdöbörből.

Két majdnem teljesen ép, vörösre égett, tapasztott kemencét találtunk, valószínűleg ezek is császárkoriak.

Feltártuk a tavalyi ásatás során csak félig kiásott ház maradványát, északkeleti sarká-ban egy kőtűzhellyel. Nagy mennyiségű Árpád-kori kerámiaanyag is felszínre került.

Lovász Emese

Tiszakeszi–Szódadomb (mezőcsáti járás)

Fekete László (Tatabánya, Réti u. 7.) bejelentése alapján szálltunk ki a helyszínre. A bejelentő útmutatása alapján a Tiszakeszi–Szódadomb nevű lelőhellyel azonosítható területre érkeztünk. Bronzkori, császárkori és Árpád-kori leleteket gyűjtöttünk. (Ltsz: 81.15.1–41.)

*L. Wolf Mária–Lovász Emese–
S. Koós Judit–Simán Katalin*

Tornyosnémeti–Mézesábla (encsi járás)

1981. októberében terepbejárást végeztünk Tornyosnémeti nyugati oldalán fekvő dombosoron. Az ún. Mézesáblán, a Harasztkával szembeni oldalban két db paleolitikus eszközt találtunk. (Ltsz: 82.12.1–2.)

L. Wolf Mária–Simán Katalin